Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Februar 2005
8. årgang nr. 1

Nyt fra Museumsforeningen

Seneste nyt

Tak til Steen Lichtenberg for 6 år som formand

Efter 6 år som formand for Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn har Steen Lichtenberg besluttet, af personlige årsager, ikke at genopstille til generalforsamlingen i maj 2005.

Det er med stor beklagelse, at bestyrelsen nu må sige farvel til en formand, som har ydet en meget stor indsats i de forløbne år. Det vil blive et stort savn i det daglige arbejde, hvor der altid var hjælp at hente hos formanden i pressede situationer. Vi takker Steen Lichtenberg for et forbilledligt godt samarbejde og ønsker al mulig held og lykke fremover. (*EJM*)

Hvem vil være med i en arbejdsgruppe?

Museumsforeningen søger blandt medlemmerne to personer til vores arrangementsarbejdsgruppe. Arbejdsgruppen blev nedsat for et år siden og arbejdet består i at planlægge foreningens udflugter/foredrag for et år ad gangen. I arbejdsgruppen sidder fra bestyrelsen Hanne Bødtger, som interesserede kan henvende sig til på telefon 45 86 89 38.

Kalender for kommende arrangementer

Dato	Arrangement
6. marts	Grev Brandt og musikken
10. maj	Generalforsamling
12. juni	Tur til Hven
21. august	Sommerfest

Arrangementerne er omtalt nærmere under "Kommende arrangementer".

Nyt fra Museet

7500 år gamle grave og hytter

Af museumsinspektør Ole Lass Jensen.

For 10 år siden foretog museet den første udgravning på stenalderbopladsen "Nivå 10" ved Møllevej i Nivå. Ingen havde drømt om, at det var indledningen til mange års udgravninger på lokaliteten. For bopladsen skulle vise sig at gemme på fund, der er nogle af de vigtigste fra Danmarks jægerstenalder.

Det har resulteret i foreløbig syv sæsoners udgravninger, hvor der år efter år er undersøgt en bid af bopladsen. Allerede det første år blev der påtruffet spor af en lille hytte. Det var et betydningsfuldt fund, for boliger fra den sene del af jægerstenalderen er stort set ukendte. Hytten bestod af en godt og vel 3 x 2 m stor, oval nedgravning, der var 35 cm dyb. Rundt om nedgravningen blev der fundet spor af pæle, som har båret taget og dannet skelet for væggen. Midt på gulvet lå ildstedet, og omkring det fandtes måltidsrester i form af knogler fra rådyr, vildsvin, fugle og fisk. Ved ildstedet havde jægerne også udført forskellige værkstedsaktiviteter, først og fremmest tilhugning af flintredskaber. I hver ende af hytten fandtes et lille område, der omhyggeligt var ryddet for genstande – her må sovepladserne have ligget.

Nogle år senere fandt vi rester af endnu en hytte. Hytten har været konstrueret og indrettet på nogenlunde samme måde som den første, men var noget ældre. Hvor kulstof 14-dateringer viser, at den første hytte stammer fra omkring 4850 f.Kr., så er den næste fra ca. 5600 f.Kr. Der er altså omtrent 700 år mellem de to hytter, og det fortæller os, at der – i hvert fald ved Nivå – gennem mange århundreder var tale om en fast byggetradition og en bestemt måde at indrette sine boliger på.

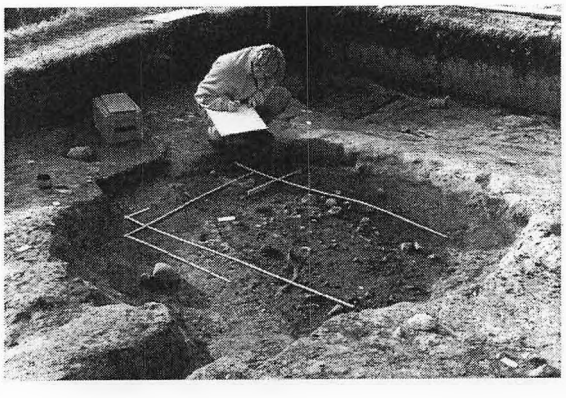

(*En af de små hytter under udgravning. Foto: Hørsholm Egns Museum.*)

Udgivet af: Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn. Postadresse: Sdr. Jagtvej 2-4, 2970 Hørsholm

Udgravningerne frembragte også en af jægerstenalderens sjældne grave. Graven lå tæt op ad hytte nummer to og rummede skeletresterne af en mandlig jæger. Der var i øvrigt tale om en lidt usædvanlig person. Jægeren har været omtrent 180 cm høj, og dermed et hoved højere end de fleste af sine samtidige. I jægerstenalderen var gennemsnitshøjden kun 166 cm for mændenes vedkommende og 154 cm for kvindernes. Også selve graven var usædvanlig. Graven var genåbnet kort tid efter gravlæggelsen, og ved den lejlighed blev dele af skelettet fjernet, bl.a. kraniet og begge overarme. Til vores store overraskelse blev den ene overarmsknogle senere fundet inde i den nærliggende hytte, hvor den var gravet ned under gulvet. Antagelig er knoglen anbragt her i rituel sammenhæng. Opgravning og "genanvendelse" af skeletdele, f.eks. som amuletter, er iagttaget hos mange nulevende, såkaldt primitive folkeslag. Men i stenaldersammenhæng er det første gang, at der er gjort et fund, der så direkte forbinder de levendes og de dødes verden.

Oprindelig lå bopladsen på en lille ø i mundingen af den nu tørlagte stenalderfjord ved Nivå. Hidtil har vi koncentreret udgravningerne til øens sydlige skråning. Oppe omkring toppen af øen havde prøvehuller nemlig vist, at bopladsen var ødelagt af den moderne pløjning. Men vi har ofte spekuleret på, om der heroppe stadig kunne være bevaret nedgravninger i form af grave og hyttetomter. I efteråret gik vi derfor i gang med at fjerne pløjelaget på toppen af den tidligere ø ved hjælp af en gravemaskine. Forsigtigt blev der på den måde frilagt et 800 m^2 stort område – et areal, der er tre gange større, end det vi tidligere har udgravet ved håndkraft. Resultatet tog næsten vejret fra os. Der blev fundet spor af yderligere fire hytter og fem-seks grave. Tre af gravene er brandgrave, dvs. begravelser af kremerede lig. De to af brandgravene har vi skåret ud i store jordblokke, der er indstøbt i gips. Jordblokkene med gravene er bragt hjem til museet, hvor de i ro og mag kan udgraves i løbet af vinteren. De øvrige grave ser ud til at været jordfæstegrave, altså begravelser af hele skeletter. De er – ligesom resterne af hytterne – dækket til med presenninger og jord og undersøges først senere i 2005.

Ganske som det var tilfældet med den første grav, vi fandt, så ligger de nyfundne grave lige udenfor hver sin hytte. De nye fund viser tilsyneladende, at det dengang var et mønster, at man gravlagde de døde klos op af boligerne. At det nu bliver muligt at knytte gravene og boligerne sammen én for én er fuldstændigt enestående. Ved hjælp af moderne videnskabelige undersøgelser af skeletresterne er det muligt at fastslå køn, levealder, sundhedstilstand og kostvaner, som kan give en række vigtige oplysninger om livet i jægerstenalderen. Med de nye fund bliver det oven i købet muligt at fortælle, hvordan det enkelte menneske boede og indrettede sig for 7500 år siden.

Tycho Brahe

Af ledende museumsinspektør Lisbet Hein.

Tycho (på dansk Tyge) Brahe blev født i 1547 i en af Danmarks fremtrædende adelsfamilier. Allerede som 12-årig blev han optaget på Københavns Universitet, hvor han efter familiens plan læste jura, et studium han fortsatte i udlandet. Det var nu så som så med jurastudierne, for Tycho Brahes egentlige interesse var astronomien, og han benyttede al sin tid – og familiens penge – på at sætte sig ind i denne videnskab. I 1573 markerede han sig som en af Europas førende astronomer med skriftet "De Nova Stella" ("om den nye stjerne"). Han kunne have fået en karriere i udlandet, men Frederik II var ivrig efter at beholde ham i Danmark og tilbød ham så gunstige vilkår, at han valgte at blive.



(*Tycho Brahe tegnet af Jacob de Gheyn i 1586*)

Tycho Brahe som lensmand på Hven

Tycho Brahe fik Hven som frit len, han fik byggetilskud til et observatorium samt en årlig kontant pengeydelse. Desuden fik han tillagt et len i Norge, indtægterne fra Kullen gods (mod at vedligeholde fyret) samt indtægterne fra Helligtrekongers Kapel i Roskilde, hvortil hørte en mængde indbringende fæstegårde, men også pligten til at vedligeholde kongegravene i kapellet.

I de følgende 20 år udførte Tycho Brahe en banebrydende indsats inden for den astronomiske forskning, og Hven blev besøgt af videnskabsmænd, fyrster og adelsmænd, der ønskede at træffe den berømte mand og se hans avancerede observatorium. En af de begejstrede gæster var barnekongen Christian IV, der i 1594 tog turen fra

Udgivet af: Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn. Postadresse: Sdr. Jagtvej 2-4, 2970 Hørsholm

slottet i Hørsholm for at se observatoriet.

Uranienborg var et slot i italiensk renæssance-stil. Der var bibliotek, alkymistisk laboratorium, beboelse til familien, gæsteværelser og otte loftsrum til studerende og assistenter. Slottets tårne havde udfoldelige pyramidetage. I sidebygninger var der instrumentværksteder og boliger til håndværkere og tjenestefolk.

I 1584 byggede Tycho Brahe et nyt observatorium; Stjerneborg, syd for slottet. Her fik den voksende instrumentsamling en stabil opstilling i halvt underjordiske krypter med drejekupler og udfoldelige tage. Samme år indrettedes også et bogtrykkeri på øen og i 1590-92 en papirmølle.

Tycho Brahe i unåde

Frederik II (og senere formynderregeringen for Christian IV) så gennem fingre med, at Tycho Brahe misligholdt sin del af aftalen med staten. Han brugte indtægterne fra sine len, men bønderne klagede over urimelig behandling, fyret på Kullen var ude af funktion, og i kapellet i Roskilde var loftet ved at falde ned over kongegravene.

I 1596 blev Christian IV myndig, og han begyndte straks at sætte sig ind i statens sager. Han blev opmærksom på Tycho Brahes forsømmelser, og han opdagede til sin vrede, at Tycho Brahe også på andre punkter opførte sig upassende som lensmand og adelsmand. I strid med kirkeordinansen havde Tycho Brahe ladet præsten på Hven undlade djævleuddrivelsen, når der var dåb i kirken. Og Brahe selv havde sat sig ud over tidens moral ved at leve papirløst sammen med en ufri (ikke adelig) kvinde, Kirstine Barbara, som han fik otte børn med.

Christian IV var som bekendt en handlekraftig konge. Præsten på Hven blev fradømt sit embede, og der blev indledt en sag mod Tycho Brahe. I 1597 forlod Tycho Brahe Hven med sin kone og sine børn og med alt, hvad han kunne transportere af ejendele og instrumenter. I 1598 tog han mod et tilbud fra kejser Rudolph II om at etablere sig i Böhmen, på slottet Benatsky nær Prag.

I Prag fik han Johannes Kepler som assistent, og efter Tycho Brahes død i 1602 blev det Kepler, der førte hans livsværk videre. Tycho Brahe ligger begravet i Tejnkirken i Prag sammen med Kirstine Barbara, der døde i 1604. Kirken og graven besøges hvert år af mange danskere.

Også på Hven kan man mindes Tycho Brahe. I 2005 bliver det store nye Tycho Brahe Museum åbnet, ruinerne af Stjerneborg kan beses, og Uranienborgs renæssancehave er blevet genskabt.

Under Kommende arrangementer er omtalt en udflugt til Hven den 12. juni 2005, som Museumsforeningen er ved at planlægge.
(Kilde: Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie bd. 7.)

Afholdte arrangementer

Besøg på Frederiksborg Slot - udstillingen "Danmark og Norge"

Udstillingens hovedmand, registrator Erik Westengaard, inviterede Museumsforeningens medlemmer på en rundvisning søndag den 24. oktober 2004 som tak for, at Lisbet Hein har udlånt en fin model af "Det norske Hus" ved Hirschholm Slot. Det blev en uforglemmelig oplevelse for de ca. 40 deltagere, og Erik Westengaard høstede et fortjent bifald for rundvisningen. *(SL)*

Besøg på Karmeliterhuset i Helsingør

Det var et utroligt spændende og til tider lidt hårrejsende lysbilledforedrag om gravkamrene i Helsingør Domkirke Sct. Olai, som museumsinspektør Lone Hvass holdt for Museumsforeningens medlemmer den 24. november 2004 i Karmeliterhuset.

Ved restaureringen af kirken blev bræddegulvet fjernet og derved blottedes alle gravkældrene. For første gang blev det muligt at undersøge og få helt ny viden og forståelse af 1700-årenes begravelsesskikke og kendskab til de afdøde personer, som i dag hviler under vores fødder, når vi færdes inde i kirken.

Desværre er det ikke muligt her at gengive foredraget, men der kan henvises til bogen om restaureringen af kirken: "Skt. Olai Kirke. Restaureringen af Helsingør Domkirke 2000-2001 og undersøgelserne af de borgerlige begravelser. Helsingør 2001". Bogen kan købes på Helsingør Bymuseum. *(EJM)*

Kommende arrangementer

Søndag den 6. marts 2005 – Grev Brandt og musikken – De kgl. Tafler i 1700-tallet

Der er endnu ledige pladser til ovennævnte spændende arrangement, og tilmeldingsfristen er fortsat den 18. februar 2005 til Hørsholm Egns Museum på telefon 45 86 07 11.Ved tilmelding pr. mail bedes tlf.nr. oplyst. Vi beklager, at "Sætternissen" havde været på spil og tidspunktet kl. 17.00 var faldet ud ved annonceringen i sidste nummer af *Nyt fra Museumsforeningen*, som vi ellers henviser til vedr. omtalen af arrangementet.

Udgivet af: Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn. Postadresse: Sdr. Jagtvej 2-4, 2970 Hørsholm

Adresseret tryksag

91442 KHC
NIUA BIBLIOTEK
NIUA CENTER 30
2990 NIUA

409 000

POST
PP DANMARK

Afsenderadresse:
Museumsforeningen
for Hørsholm & omegn
Sdr. Jagtvej 2-4,
2970 Hørsholm

Tirsdag den 10. maj 2005 - Generalforsamling

Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn.

Der indkaldes hermed til museumsforeningens næste ordinære generalforsamling, som afholdes **tirsdag den 10. maj 2005 kl. 19.30** i Sognehuset, Rungstedvej 23, 2970 Hørsholm.

Dagsorden ifølge vedtægterne. Nærmere orientering følger i næste nummer af *Nyt fra Museumsforeningen*, men vi kan allerede nu afsløre, at historikeren lektor Claus Bjørn vil fortælle om den unge Jonas Collins besøg i Hørsholm omkring år 1800.

Søndag den 12. juni 2005 - Heldagsudflugt til Hven

Det foreløbige program ser sådan ud:

Vi mødes kl. 9.30 på Rungsted Havn, hvorfra vi sejler til Hven. Fra havnen i Bäckviken bliver vi med "traktorsläp" kørt en lille rundtur på øen. Er vejret til det, går vi en kort tur til Hamnkrogen (i tilfælde af regnvejr bliver vi kørt), hvor vi spiser en hyggelig fælles frokost. Herefter gælder det Thyco Brahe området, hvor vi får en guidet rundvisning i museet og blandt de forskellige seværdigheder. Ved 15-tiden bliver vi kørt til båden, der bringer os tilbage til Rungsted med ankomst omkring kl. 16.00. Medarbejdere fra Hørsholm Egns Museum er med på turen og vil undervejs fortælle om Hven i "danskertiden".

Arrangementet gennemføres under forudsætning af tilstrækkelig tilslutning (30 personer).

Vi vil derfor bede om snarlig tilkendegivelse fra interesserede. Endelig tilmelding er bindende og skal ske til Hørsholm Egns Museum senest den 15. april 2005, hvor opkrævning af betaling og detaljeret program vil blive udsendt. Husk ved tilmelding pr. mail at oplyse tlf. nr.

Pris pr. person 450,- kr., som dækker: Sejltur t/r Rungsted Havn, rundtur med "traktorsläp", frokost på Hamnkrogen samt entre til museum.

Søndag den 21. august 2005 - Sommerfest i Slotshaven

Programmet begynder kl. 17.00, men der er adgang til Slotshaven, når man ønsker det.

Det er ved at være en god tradition, at familie og venner mødes for at nyde en picnic i den dejlige Slotshave.

Programmet til Sommerfesten er under udarbejdelse, men vi kan allerede nu røbe, at der tilstræbes en bredde i programmet, så alle de fremmødte kan få en god oplevelse.

Der vil i senere *Nyt fra Museumsforeningen* komme et mere udførligt program. (*HB*)

Generelt

Følg med på museets hjemmeside

Når Hørsholm Egns Museum står for eller medvirker i offentlige arrangementer, der har interesse for medlemmerne, vil det som regel være omtalt i dette blad. Undertiden kan det dog ske, at omtalen ikke kan nå at komme med i bladet – så vi vil opfordre til, at medlemmerne orienterer sig på Hørsholm Egns Museums hjemmeside: www.hoersholmmuseum.dk. Her vil man under "arrangementer" altid kunne følge med i helt aktuelle tilbud. I den lokale presse (Ugebladet og Frederiksborg Amts Avis) vil der som regel også være omtale af arrangementerne.

Åbningstider for Hørsholm Egns Museum:
Udstillinger: Tirsdag – søndag kl. 13-16.
Lokalarkivet: Tirsdag kl. 10-12, onsdag kl. 13-17, samt efter aftale.
Kontortid: Tirsdag-fredag kl. 10-14.
Telefon: 45 86 07 11
Mail: post@hoersholmmuseum.dk
Hjemmeside: www.hoershholmmuseum.dk.

Nyt fra Museumsforeningen
udgivet af Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn.
Redaktion: Elisabeth Just Møller (EJM) (ansvh.) og Lene Bruunsgaard (LB)
Oplag: 800 eksemplarer
Tryk: Digitalservice, Hørsholm
Museumsforeningens bestyrelse:
Steen Lichtenberg (formand), Elisabeth Just Møller (næstformand), Poul Væver Petersen (kasserer), Poul Erik Stjernholm samt Hanne Bødtger.
Suppleanter: Jens Thorkil Hansen og Eva Würtz.

Med mindre andet fremgår, er eftertryk af bladets artikler tilladt med tydelig kildehenvisning.